

Investigation of the Effects of Covid-19 Pandemic Process on Parent-Child Relationship

Dr. Ahmet Tokmak

Izmir Assessment and Evaluation Center- Türkiye
ORCID: 0000-0002-3902-5825
atokmak@outlook.com.tr

Dr. Öğr. Üyesi İlyas Kara

Amasya University- Türkiye
ORCID: 0000-0003-4755-0037
ilyas.kara@amasya.edu.tr

Abstract

In the study, the impact of the Covid-19 pandemic on teacher parents was examined in terms of parent-child relationship and consequences of the pandemic on the occupation of teacher parents. The study was conducted in line with mixed method principles and the study pattern was specified as explanatory pattern. The study was carried out in two dimensions as qualitative and quantitative. In collection of the quantitative data, the Parent-Child Relationship Scale was used. In the qualitative dimension, the data were collected via focus group discussions. The study group composed of a total of 22 teacher parents. In the quantitative dimension of the study, 22 teacher parents were included. In the qualitative dimension, focus group discussions were conducted with eight teacher parents in groups of four. At the end of the study, it was found that the Covid-19 pandemic had a negative impact on the relationship of the teacher parents with their children and it had weakened their positive relationship with their children. In addition, due to the responsibility of the profession of teaching, controlling attitude of the teacher parents toward their children's classes during this period had led to an intrafamilial role complexity. It was determined that occupational perception of the teacher parents had been affected by the pandemic negatively, distance education which started with the pandemic had increased the work load of the teacher parents, and family order and dynamics had been damaged. Additionally, the teacher parents had experienced a loss of motivation regarding their occupation and estranged from occupational satisfaction. By the end of the pandemic, the teachers had produced metaphors related to themselves, such as robot, programmed robot, race horse, Superman, water, candle and actor with a broken stage. In line with the findings and results acquired, suggestions were made for taking necessary measures against the functioning of education-training concerning possible situations like epidemics, basing the plannings on the work load and shift condition of teachers who are among the most important shareholders of education, and creating necessary psychosocial support reflexes to maintain the parent-child relationship in a healthy way.

Keywords: Covid-19, Parent-child relationship, Teacher parents, Distance education,

**E-International Journal
of Educational
Research**

Vol: 14, No: 4, pp. 163-179

Research Article

Received: 2023-04-05
Accepted: 2023-08-24

Suggested Citation

Tokmak, A. & Kara, İ. (2023). Investigation of the effects of covid-19 pandemic process on parent-child relationship, *E-International Journal of Educational Research*, 14 (4), 163-179. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1277626>

Extended Abstract

Problem: Although the impacts of the Covid-19 pandemic have considerably decreased today, it is of vital importance to examine the impacts of the pandemic for being prepared for similar situations. Studies on education-training activities during the Covid-19 pandemic are mainly based on the views of students, parents and teachers (Demir & Özdaş, 2020; Yılmaz, Güner, Mutlu & Arın Yılmaz, 2020; Gören, Gök, Yalçın, Göregen & Çalışkan, 2020; Kurnaz, Kaynar, Şentürk Barışık & Doğrukök, 2020) However, there is no study based on teacher parents who profess teaching. And yet teacher parents have had to take more responsibility in home environment than during the time of face-to-face education, which has transformed the parent-child relationship into teacher parent-child relationship (Ceylan, 2022; Kavuk & Demirtaş, 2021). A lack of studies on the impacts of the pandemic on teacher parents in the triangle of parent-child relationship and profession of teaching comprised the basic motivation of this study. The devastating period experienced in different areas of our lives due to Covid-19 had led to a new era on behalf of education-training processes in terms of students and their parents. During this time, teacher parents experienced a more complex period than other parents both as parents and teachers. In the present study, it was aimed to examine the impact of the Covid-19 pandemic on teacher parents in terms of different variables. In the study which evaluated the impact of the Covid-19 pandemic on the relationship of teacher parents with their children, answers were sought to the following sub-problems:

- How was the impact of the pandemic on teacher parents and their children in the context of the parent-child relationship (positive-negative)?
- What were the impacts of being teacher parents during the pandemic?
- What were the impacts of being teacher parents during the pandemic on the occupation of teachers?
- What were the metaphors produced by teachers related to being “teacher parents” at the end of the pandemic?

164

Method: In the study, mixed method approach was used. This method is chosen in the processes of using multiple analyses methods and data collection styles in the same study. Mixed method approach makes it possible to mutually make up for the deficiencies that emerge in qualitative or quantitative processes throughout a study by using qualitative and quantitative data together and provides an advantage for collecting data profoundly and in detail in line with the study purpose (Aydın Çakır & Türkeş, 2021). Mixed method approach was patterned depending on the use order of qualitative and quantitative data and the methods used dominantly. In the present study, the process that started with the collection of quantitative data prior to the study was terminated when the pandemic lost its effect. The relevant scale was applied as posttest and finally, focus group discussions were conducted with the teacher parents. In this context, the study was carried out with explanatory pattern, which is among mixed method patterns. It was believed that supporting the quantitative data tools used in the study and the data collected from the study group which was thought to have adequate heterogeneity with qualitative data would deepen the study results and increase the reliability of the study. In this context, the questions included in the interview form and the questions in the Parent-Child Relationship Scale were created in such a way to complete each other in line with the study purpose. The study group of the study included teacher parents who carried out a duty in İstanbul, İzmir and Tokat provinces and were also student’s parents. The teacher parents were determined using criterion sampling method which is among purposeful sampling methods. The teacher parents to be included in the study had to have preschool and elementary school age children. Criterion sampling method makes it possible to create a study group in line with the criterion specified previously depending on the study subject. Accordingly, for the present study, 22 teacher parents were included in the quantitative data collection process and eight teacher parents were included in the qualitative data collection process of the study. The presence of 22 teachers who carried out a duty under different regional and cultural conditions, had children from different educational stages, taught in different branches and carried out a duty in different school types, and differences arising from other demographic variables made us think that the study group had reached adequate power of representation. The Parent-Child Relationship Scale and semi-structured interview form were used as data collection tool. In analysis of the quantitative data acquired in the study, the SPSS 21.0 software was used. In normality test of the subscale scores, skewness and kurtosis coefficients were used. The qualitative data were analyzed using content analysis method.

Conclusion: Considering the findings obtained as a result of analyzing the data acquired via different data collection tools in the study, it was seen that the pandemic had a negative impact on the relationship of the teacher parents with their children. It was found that there was a higher level of increase in the negative relationship as another dimension of the Parent-Child Relationship Scale that was also used as a data collection tool. In this context, it was determined that the pandemic had a negative impact on the relationship of the teacher parents with their children. The period had negative consequences in the context of the parent-child relationship. In the quantitative dimension of the study, two noteworthy results were obtained as a result of analyzing the data acquired by applying the Parent-Child Relationship Scale. Firstly, a significant decrease was observed in the positive relationship between the teacher parents and their children following the Covid-19 pandemic. Secondly, a significant increase was observed in the negative relationship between the teacher parents and their children following the Covid-19 pandemic. In the light of these results, it is seen that the pandemic had a negative impact on the relationship between the teacher parents and their children. During the focus group discussions which were conducted with the teacher parents in the qualitative dimension of the study, the participants stated that they had considered the pandemic an opportunity on behalf of their relationship with their children in the beginning. However, their views had changed due to the extension of the pandemic. The extension of the pandemic had negative impacts. In addition, they stated that occupational responsibilities they had to continue online during the pandemic had damaged family order in the course of time and the children experienced an intrafamilial role complexity against their parents. Considering from this point of view, it is possible to claim that the data acquired from the Parent-Child Relationship Scale matched up with the participants' statements in the context of the focus group discussions. In other words, it is possible to state that the findings in the qualitative and quantitative dimensions of the study supported each other in this context. As a result of the discussion conducted in accordance with the study results and similar studies in the literature, it was seen that the Covid-19 pandemic had negative impacts on the relationship between the teacher parents and their children and on their occupational position (Sağlık & Ecer, 2022; İldeniz, 2021; Özyürek & Çetinkaya, 2021; Arslan-Dikme & Gültekin, 2021; Fazzi & Galli, 2020; Demirbilek & Demirtaş, 2021; Kaymaz, 2021; Kim & Asbury, 2020; Rauscher, 2020). It is possible to state that this period has had more intense negative impacts on teacher parents than other parents in the context of parent-child relationship. This could be associated with intrafamilial role complexity, obligation for the profession of teaching to follow and control children's classes and online course hours disrupting the family order. In addition, examining relevant scientific studies from different countries, it is seen that most countries have a similar situation. In line with the study findings and results, the following suggestions could be made:

- Although the impacts of the Covid-19 pandemic have decreased today, there is no guarantee that such a crisis will not be experienced in the future. Therefore, it is necessary to always be prepared for such situations. In the present study, it was found that the Covid-19 pandemic had a negative impact on the relationship between the teacher parents and their children. In order for teacher parents and children to act more consciously, be more resistant and establish communication more healthily in such crises, it can be suggested to arrange seminars for all ages and prepare society to this.
- In the study, it was determined that the Covid-19 pandemic had a negative impact on family and professional life of the teachers. Based on intrafamilial relationships of teachers outside their professional life, necessary measures can be taken to prevent work overload and shift free from time constraint and the legal legislation can be arranged in this context.
- In the present study, the teacher parents stated that they had faced specific technical problems in distance education and the students had not been able to fully access technological devices and the internet. In order to conduct distance education in a more qualified way and provide equality of opportunity, improvement studies can be carried out.
- In the study, it was found that the teacher parents were psychologically affected by the Covid-19 pandemic in a negative direction. It can be suggested to take necessary psychosocial support measures by evaluating such periods not only as a technical malfunction in the functioning of social life and provide consistent support to individuals in this regard particularly in the times of crises.

Covid- 19 Salgın Sürecinin Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi

Dr. Ahmet Tokmak

İzmir Ölçme Değerlendirme Merkezi- Türkiye
ORCID: 0000-0002-3902-5825
atokmak@outlook.com.tr

Dr. Öğr. Üyesi İlyas Kara

Amasya Üniversitesi- Türkiye
ORCID: 0000-0003-4755-0037
ilyas.kara@amasya.edu.tr

Özet

Araştırmada Covid-19 salgın sürecinin öğretmen anne-babalar üzerinde oluşturduğu etki ebeveyn çocuk ilişkisi ve bu sürecin öğretmen anne-babaların mesleklerine ilişkin sonuçları açısından incelenmiştir. Araştırma karma yöntem ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmiş olup çalışmanın deseni açıklayıcı desen olarak belirlenmiştir. Araştırma nicel ve nitel olmak üzere iki boyutta yürütülmüştür. Nicel verilerin toplanmasında Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeği kullanılmıştır. Nitel boyutta ise veriler odak grup görüşmeleri ile toplanmıştır. Çalışma grubu toplam 22 öğretmen anne-babadan oluşmaktadır. Araştırmanın nicel boyutuna 22 öğretmen anne-baba dahil edilmiş, nitel boyutta ise 8 öğretmen anne-baba ile 4'er kişilik gruplar halinde odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonunda Covid-19 salgın sürecinin öğretmen anne-babalarının çocukları ile olan ilişkilerine olumsuz yönde etki ettiği, öğretmen anne-babaların çocukları ile olan olumlu ilişkilerinin zayıfladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlik mesleğinin getirdiği sorumlulukla birlikte öğretmen anne-babaların bu süreçte çocukların derslerine ilişkin kontrolcü tavırlarının aile içi rol karmaşasının yaşanmasına neden olduğu belirlenmiştir. Öğretmen anne-babaların mesleklerine ilişkin algılarının ise bu süreçten olumsuz etkilendiği, salgın ile başlayan uzaktan eğitim sürecinin öğretmen anne-babaların iş yüklerini artırdığı, aile düzeninin ve dinamiklerinin zarar gördüğü, mesleklerine ilişkin motivasyon kaybına uğradıkları ve mesleki tatminden uzaklaştıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğretmenlerin bu süreç sonunda kendilerine ilişkin robot, programlanmış robot, yarış atı, Süpermen, su, mum, sahnesi yıkılmış tiyatrocu gibi metaforlar ürettikleri belirlenmiştir. Elde edilen bulgu ve sonuçlar doğrultusunda; gelecekte yaşanabilecek olası salgın vb. durumlar ile ilgili olarak eğitim-öğretimin işleyişine ilişkin gerekli önlemlerin alınması, eğitimin en önemli paydaşlarından biri olan öğretmenlerin iş yükü ve mesai durumlarının dikkate alınarak planlamalar yapılması ve ebeveyn çocuk ilişkisinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için gerekli psikososyal destek reflekslerinin oluşturulması ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Ebeveyn-çocuk ilişkisi, Öğretmen anne-baba, Uzaktan eğitim

**E-Uluslararası
Eğitim Araştırmaları
Dergisi**

Cilt: 14, No: 4, ss. 163-179

Araştırma Makalesi

Gönderim: 2023-04-05
Kabul: 2023-08-24

Önerilen Atıf

Tokmak, A. ve Kara, İ. (2023). Covid- 19 salgın sürecinin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerindeki etkilerinin incelenmesi, E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 14 (4), 163-179. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1277626>

GİRİŞ

Dünyadaki her şey birbiriyle ilişkilidir ve bu nedenle dünyanın bir bölgesinde meydana gelen değişiklik diğer bölgelerini de etkiler. Covid-19 olarak adlandırılan salgın bunun en iyi örneklerinden biridir. Çünkü Covid-19 salgını eğitim, sağlık, ekonomi, spor ve sanat gibi insan yaşamının her alanında önemli kırılmalara neden olmuştur (Ceylan, 2022). Covid-19 salgını ülkelerin eğitim sistemlerini de etkilemiş, öğrenci, veli ve öğretmenlerin yaşamlarını önemli ölçüde değiştirmiş ve yeni uygulamalar getirmiştir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO, 2020) yayınlamış olduğu veriler, 2020 yılının Nisan ayında 192 ülkede bütün eğitim kurumlarının geçici olarak kapatıldığını ve dünya çapında öğrencilerin %91,3'ünün bu uygulamadan etkilendiğini göstermiştir. 1,5 milyardan fazla öğrenci yüz yüze eğitimden mahrum kalmıştır. Salgın sürecinde yüz yüze eğitime ara veren bu ülkeler eğitimin devamlılığını bir şekilde sağlayabilmek için çeşitli alternatifler aramaya yönelmiştir. Pek çok ülke sahip olduğu teknolojik imkânlar doğrultusunda uzaktan eğitime başlamıştır. Toprakçı (2017) uzaktan eğitimi, öğrenci ve öğretmenlerin kablolu, kablosuz ve posta iletişim araçları gibi kanallarla (telefon, radyo, mektup, televizyon, internet, intranet, video, bilgisayar vb.) asenkron ve senkron olarak bir araya gelerek fiziksel olarak birbirlerinden uzakta olsalar bile kısmen ya da tamamen yürüttükleri öğrenme ve öğretme etkinliklerinin tümü şeklinde tanımlamıştır. Bu durum uzaktan eğitimin dünya genelinde önemli bir gündem maddesi haline gelmesine ve uzaktan eğitime verilen önemin artmasına zemin hazırlamıştır. Pandemi ve onun etkisiyle hızlıca geçilen uzaktan eğitim; milli eğitim müdürleri, okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve velilerin yaşamını önemli ölçüde etkilemiştir.

Türkiye'de Covid-19 pandemisinin ilk vakası 2020 yılının Mart ayında görülmüştür. Çok kısa sürede bütün ülkeye yayılan pandemi Türkiye'de toplum hayatını her alanda etkilemiştir. Ayrıca çeşitli zorlukların yaşanmasına neden olmuştur. Bu salgın insanların gündelik yaşamını zorlaştırmış, yeni davranış şekilleri geliştirmelerini ve hayatın her alanında yeni uygulamaları devreye sokmalarını zorunlu hale getirmiştir. Aynı durum eğitim alanında da yaşanmıştır. Türkiye'de ilk Covid-19 vakasının belirlenmesinin hemen ardından ülke genelinde eğitim öğretim faaliyetlerine kısa süreliğine ara verilmiştir ve daha sonra uzaktan eğitim süreci başlatılmıştır. Bu doğrultuda uzaktan eğitime yönelik hazırlıklar yapılmıştır (MEB, 2020; Degges-White, 2020; Wiederhold, 2020). Dolayısıyla öğretmen ve öğrenciler eğitim öğretim faaliyetlerini evde yürütmüştür. Eğitim öğretim faaliyetlerinin evde yürütülmesi aile bireylerinin tamamını etkilemiş ve hayat rutinlerinde değişimlere neden olmuştur (Bozkurt & Sharma, 2020; Uşun, 2006). Ayrıca ebeveyn faktörünün öğrenci başarısı üzerindeki etkisi uzaktan eğitimle birlikte daha fazla artmıştır. Çünkü bu süreçte aileler evde uygun ortamı oluşturmada çeşitli sorunlar ile karşı karşıya kalmıştır (Toprakçı, Hepsöğütü & Toprakçı, 2021). Uzaktan eğitim sürecinde eğitim faaliyetleri uzaktan eğitime göre şekillendirilmiş ve bu durum ebeveyn, öğretmen ve öğrencilerin yeni görev ve sorumluluklar yüklenmesine neden olmuştur (Bayrak, Aydemir & Karaman, 2017). Dolayısı ile uzaktan eğitim genel olarak okul yaşamını özel olarak ise veli, öğrenci ve öğretmenlerin bütün yaşamlarını büyük oranda etkilemiştir (Özdoğan, 2021; Toprakçı ve Hepsöğütü, 2022). Covid-19 salgın süreci öğretmenler, öğrenciler ve veliler için endişeli bir süreç olarak tanımlanabilir. Hayatın ne zaman normale döneceğinin belirsizliği ile birlikte ortaya çıkan kaygı hali bireyin aile içinde ve dışarıdaki sosyal yaşantısında pek çok değişimin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Covid-19 pandemisinin etkileri günümüzde oldukça azalmış olsa da bu pandeminin etkilerinin incelenmesi buna benzer durumlara karşı daha hazırlıklı olunması açısından önemlidir. Özellikle eğitim öğretim sürecine ve eğitimin paydaşlarına yönelik etkilerinin incelenmesi ileride yaşanacak olası bir krize yönelik gerekli tedbirlerin alınması bağlamında hayati öneme sahiptir. İlgili alan yazın incelendiğinde bu doğrultuda yapılmış çeşitli çalışmaların olduğu görülmektedir. Arslan ve Şumuer (2020) tarafından yapılan çalışmada, Covid-19 döneminde öğretmenlerin teknolojik donanım ve yazılım bileşenleri konusunda sorun yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Özdoğan ve Berkant (2020) yapmış oldukları çalışmada Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerini incelemişlerdir. Paydaşlar uzaktan eğitimin, zaman ve mekândan bağımsız olması, derslerin tekrar tekrar izlenebilmesi ve hastalığın yayılmasının önlemesi gibi avantajlarının olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra uzaktan eğitimin, iletişim ve etkileşimi azaltma, moral ve motivasyonu düşürme, ölçme değerlendirmenin sağlıklı yapılamaması gibi dezavantajlarının olduğunu ifade etmişlerdir. Şenol ve Can Yaşar (2020) pandemi sürecinde özel eğitimi, öğretmen ve veli görüşlerine göre incelemiştir. Çalışmada pandeminin özel eğitimi olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ünal ve Bulunuz (2020) salgın dönemi uzaktan eğitim faaliyetleri ve salgın sonrası süreçle ilgili Fen Bilimleri öğretmenlerinin görüşlerini incelemiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin pandemi sürecinde eğitim öğretim sürecini yürütmekte güçlük yaşadıkları tespit edilmiştir. Eken, Tosun ve Tuzcu Eken (2020) tarafından yapılan çalışmada Covid-19 salgını ile başlayan acil ve zorunlu uzaktan eğitimle ilgili genel bir değerlendirme yapılmış ve uzaktan eğitimin ilk evrelerinde yaşanan güçlüklerle dikkat çekilmiştir. Bu araştırmalarda elde edilen bulgulara benzer sonuçlara tarafından yapılan çalışmalarda da ulaşılmıştır (Demir & Özdaş 2020; Yılmaz vd., 2020; Gören vd., 2020; Kurnaz vd., 2020). Bu çalışmalarda COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim faaliyetlerini veli, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelemişlerdir. Bu çalışmalar genel olarak; pandemi sürecinde eğitimin süreçten olumsuz etkilendiğini, öğrenci ve velilerin bu süreçte oldukça zorlandıklarını, öğretmenlerin ise sürecin nitelikli olarak yürütülebilmesi adına mesleki yıpranmışlık yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır. Yavuz ve Toprakçı (2021) tarafından yapılan, Covid-19 pandemisi sebebiyle okulların uzaktan öğretim yapması ile ilgili internet forumlarında paylaşılan görüşler adlı araştırmadan elde edilen bulgulara göre pandemi sürecinde MEB tarafından yürütülen uzaktan öğretime ilişkin olumlu ve olumsuz görüşler tespit edilmiştir. Olumlu görüşler; kullanılan uzaktan öğretim teknolojilerinin süreçteki faydaları ve uzaktan öğretimin öneminin anlaşılması, olumsuz görüşler; uzaktan öğretim teknolojilerinin öğretimsel ve alt yapısal yetersizlikleri, öğretmen, öğrenci ve velilerin bireysel yetersizlikleri, teknik yetersizlikler, uzaktan öğretimin yönetiminde MEB' in yetersizlikleri ve uzaktan öğretimin sınırlılıklarına yöneliktir. Ceylan (2022) tarafından yapılmış olan araştırmada Covid-19 pandemi sürecinde okul yöneticilerinin kriz yönetimi, planlama, öğretmen ve öğrenci motivasyonu konusunda, öğretmenlerin sınıf yönetimi ve teknolojik konularda, öğrencilerin motivasyon konusunda, anne babaların ise çocuklarına destek olma konusunda sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Kavuk ve Demirtaş (2021) tarafından yapılmış olan çalışmada ise; öğretmenlerin, öğrencilerin teknolojik aletlere yeterince sahip olmamasından ve uzaktan öğrenme için internet bağlantısı sorunlarının fazlalığından dolayı problem yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca fırsat eşitsizliği, EBA sisteminin yetersizliği, öğrencilerin derse aktif katılamamaları, teknik aksaklıklar, velilerin sürece fazlasıyla dâhil olmaları öğretmenlerin yaşadığı diğer önemli sorunları oluşturmuştur. Şimşek ve Toprakçı (2023) tarafından yapılan araştırmada milli eğitim müdürlerinin uzaktan yönetimde en fazla; kurum içi öğeler, okul yöneticileri, mevzuat, iletişim, etkileme ve denetim ile ilgili konularda güçlük yaşadıkları tespit edilmiştir.

Covid-19 pandemi sürecindeki eğitim öğretim faaliyetleriyle ilgili yapılmış çalışmalar çoğunlukla öğrenci, veli ve öğretmen görüşlerine dayandırılmıştır. Ancak aynı zamanda öğretmenlik mesleğini icra eden öğretmen anne-babaların esas alındığı bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Oysaki öğretmen anne-babalar, yüz yüze eğitimin yapıldığı zamana oranla ev ortamında çok daha fazla sorumluluk almak zorunda kalmış ve bu durum anne-baba-çocuk ilişkisinin, öğretmen anne-baba-çocuk ilişkisine dönüşmesine neden olmuştur. Öğretmenlik yapan veliler üzerinde pandemi sürecinin etkilerini ebeveyn-çocuk ilişkisi ve öğretmenlik mesleği üçgeninde konu edinen bir çalışmanın olmaması bu çalışmanın temel motivasyonunu oluşturmuştur. Ayrıca öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmen anne-babaların Covid-19 pandemisi sürecinde çocuklarıyla olan ilişkilerinin incelenmesi, yaşamış oldukları deneyimlerin araştırılması, uzaktan eğitim şeklinde yürütülecek eğitim öğretim süreçlerinin niteliğinin artırılmasına katkıda bulunacaktır. Bununla birlikte öğretmen anne-babaların kriz durumlarında ve uzaktan eğitim sürecinde çocuklarıyla ilişkileri noktasında yaşamış oldukları sorunların tespit edilmesi bu sorunların ortadan kaldırılmasına yardımcı olacaktır. Aynı ev ortamında hem öğrencilerinin hem de kendi çocuklarının eğitim öğretim sürecini yöneten, aynı zamanda pandemi gibi güçlü bir kriz anında gündelik yaşamını sürdürmeye çalışan öğretmen anne-babaların çocuklarıyla olan ilişkilerinde yaşadıkları sorunların ve Covid-19 salgın döneminin öğretmen anne-babalar üzerinde oluşturduğu etkilerin incelenmesi bu bağlamda önemli görülmektedir.

Covid-19 salgın süreci ile hayatımızın farklı alanlarında yaşanan sarsıcı süreç öğrenci ve ebeveynleri açısından eğitim-öğretim süreçleri adına yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Bu süreçte öğretmen anne-babalar hem veli hem de öğretmen olarak diğer velilerden daha karmaşık bir dönem geçirmişlerdir. Bu çalışmada Covid-19 salgın döneminin öğretmen anne-babalar üzerinde oluşturduğu etkinin farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Covid 19 salgın döneminin öğretmen anne-babaların çocukları ile olan ilişkisine etkisinin değerlendirildiği bu çalışmada şu alt problemlere yanıt aranmıştır;

- Salgın döneminin öğretmen anne babalar ile çocukları üzerinde ebeveyn-çocuk ilişkisi bağlamında (olumlu-olumsuz) etkisi ne yönde gerçekleşmiştir?
- Öğretmen anne-baba olmanın salgın sürecinde oluşturduğu etkiler nelerdir?
- Salgın sürecinde öğretmen anne-baba olmanın, öğretmenlerin mesleklerine yönelik etkileri neler olmuştur?
- Salgın dönemi sonunda öğretmenlerin "öğretmen anne-baba" olmaya ilişkin ürettikleri metaforlar nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışmada yöntem olarak birden fazla analiz yöntemi ve veri toplama şeklinin aynı çalışmada kullanılması süreçlerinde tercih edilen karma yöntem yaklaşımı tercih edilmiştir. Karma yöntem yaklaşımı; nitel ve nicel verilerin birlikte kullanılarak araştırma boyunca nicel veya nitel süreçlerde ortaya çıkan eksikliklerin karşılıklı olarak telafi edilmesini mümkün kılmakta, araştırma amacı doğrultusunda derinlemesine ve ayrıntılı şekilde veri toplama avantajı sağlamaktadır (Aydın Çakır & Türkeş, 2021). Karma yöntem yaklaşımı nitel ve nicel verilerin kullanım sırası ve baskın olarak kullanılan yöntemlere bağlı olarak desenlenmiştir. Bu çalışmada; araştırma öncesinde nicel verilerin toplanması ile başlayan süreç, salgın sürecinin etkisini kaybetmesi ile sonlandırılmış ilgili ölçek son test olarak uygulanmış ve son olarak öğretmen anne-babalar ile odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda araştırma karma yöntem desenlerinden açıklayıcı desen ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan nicel veri araçları ile yeterli heterojenliğin olduğu düşünülen araştırma grubundan toplanan verilerin nitel bir veriler ile desteklenmesinin çalışmadan elde edilen sonuçları derinleştireceği ve çalışmanın güvenilirliğini artıracığı düşünülmüştür. Bu bağlamda görüşme formuna dahil edilen sorular ve Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeği'nde yer alan sorular araştırma amacına uygun olarak birbirini tamamlar nitelikte oluşturulmuştur. Karma yöntem çalışmalarının temel çıkış noktalarından biri olan nicel ve nitel verilerin bir arada kullanılması çoğunlukla bir sürecin çeşitli değişkenler bağlamında etkilerini derinlemesine ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmektedir. Covid-19 salgın sürecinin tüm meslek gruplarında olduğu gibi öğretmenler üzerindeki etkileri de oldukça sarsıcı olmuştur. Bu sürecin ebeveyn çocuk ilişkisi ve öğretmen anne-baba olmak bağlamında etkilerinin araştırıldığı bu çalışmada sürecin sadece nicel verilerle açıklanmasının yetersiz olacağı düşünülmüş ve öğretmen anne-babalarla görüşmeler yapılarak sürecin etkilerinin derinlemesine bir şekilde ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Çalışmanın karma yöntem paradigması olarak yürütülmesinin temel motivasyonunu bu durum oluşturmuştur.

1. Çalışma Grubu:

Bu araştırmanın çalışma grubunu İstanbul, İzmir ve Tokat illerinde görev yapmakta olup aynı zamanda öğrenci velisi olan öğretmen anne-babalar oluşturmaktadır. Öğretmen anne-babaların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmış; çalışmaya dahil edilecek öğretmen anne-babalarda okul öncesi ve ilköğretim kademesinde çocuğu olma şartı aranmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, araştırma konusuna bağlı olarak önceden belirlenmiş kriterler doğrultusunda çalışma grubunun oluşturulmasına imkân tanımaktadır. Bu doğrultuda, bu çalışma için 22 öğretmen anne-baba çalışmanın nicel veri toplama sürecine, 8 öğretmen anne-baba ise nitel veri toplama sürecine dahil edilmiştir. Farklı bölge ve kültür şartlarında görev yapan 22 öğretmenin farklı eğitim kademelerinde çocuklarının olması, farklı branşlarda öğretmenlik yapıyor olmaları, farklı okul türlerinde çalışıyor olmaları ve diğer demografik değişkenlerden oluşan farklılıklara bağlı olarak araştırma grubunun yeterli temsiliyet gücüne ulaştığı düşünülmüştür. Nicel sonuçların, derinlemesine sorularla gerçekleştirilen odak grup görüşmeleriyle elde edilen nitel bulgularla desteklenmesi ise çalışma grubunun, öğretmen anne-babaları temsiliyeti açısından sonuçların bütünleştirilebilmesi adına yeterli büyüklük ve heterojenliğe ulaştığı düşünülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin genel olarak veri toplama sürecinde yaşanan pandemi krizinin toplumsal, sosyal ve psikolojik şartlarına bağlı olarak Covid-19 eksenli çalışmalara katılmakta isteksiz oldukları gözlemlenmiş ve araştırma verilerinin güvenilirlik ve geçerliklerin korunması düşüncesi ile örneklem grubu için ulaşılan sayı yeterli görülmüştür.

Çalışma grubuna ilişkin bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir. Çizelgedeki koyu satırlı katılımcılar odak grup görüşmesine dâhil edilen katılımcılardır.

Çizelge 1. Çalışma grubuna ilişkin bilgiler

Öğretmen Anne- Baba	Okul Türü	Branşı	Cinsiyet	Kıdem	Yaş
ÖAB 1	Ortaokul	Sosyal Bilgiler	Erkek	20	44
ÖAB 2	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	Kadın	17	42
ÖAB 3	Ortaokul	Matematik	Erkek	16	39
ÖAB 4	Ortaokul	Sosyal Bilgiler	Erkek	19	42
ÖAB 5	Ortaokul	Fen Bilimleri	Erkek	22	42
ÖAB 6	Ortaokul	Matematik	Erkek	18	41
ÖAB 7	Ortaokul	Sosyal Bilgiler	Erkek	11	35
ÖAB 8	Ortaokul	Türkçe	Kadın	13	36
ÖAB 9	Ortaokul	Fen Bilimleri		17	41
ÖAB 10	Ortaokul	İngilizce	Kadın	19	43
ÖAB 11	Ortaokul	Sosyal Bilgiler	Kadın	20	44
ÖAB 12	Ortaokul	Teknoloji Tasarım	Erkek	17	41
ÖAB 13	Ortaokul	Müzik	Erkek	14	37
ÖAB 14	Ortaokul	Sosyal Bilgiler	Erkek	18	42
ÖAB 15	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	Kadın	17	40
ÖAB 16	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	Kadın	16	39
ÖAB 17	Ortaokul	Matematik	Erkek	19	44
ÖAB 18	Ortaokul	Türkçe		13	36
ÖAB 19	Ortaokul	Matematik	Erkek	11	34
ÖAB 20	Ortaokul	Sosyal Bilgiler	Kadın	13	36
ÖAB 21	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	Kadın	12	38
ÖAB 22	Ortaokul	Fen Bilimleri	Kadın	16	40

2. Veri Toplama Araçları:

Covid 19 salgın sürecinin ülkemizde ortaya çıkması ile birlikte sosyal yaşam üzerindeki etkileri gerçekleştirilen kısıtlamalarla insanlar tarafından hissedilmeye başlamıştır. Bu sürecin öğretmen anne-babaların ebeveyn-çocuk ilişkilerine etkisini belirlemek amacıyla ortaya çıkan bu çalışmada; Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeği ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

2.1. Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeği: "Ebeveyn ve Çocuk ilişkisi Ölçeği" adıyla [Aytaç, Çen, Yüceol \(2021\)](#) tarafından Türkçeye uyarlama çalışması gerçekleştirilen ölçek iki alt bölümden oluşmakla birlikte ölçekte yer alan madde sayısı 15'tir. Ebeveyn ve çocuk ilişkisini olumlu ve olumsuz yönleriyle ele almayı hedefleyen ölçek Türkçeye uyarlama çalışması sonunda orijinalinden çevirisi yapılmış 320 ebeveyn ile uygulamalar gerçekleştirilerek ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği test edilmiştir ([Aytaç vd., 2021](#)). [Hetherington ve Clingempeel \(1992\)](#) tarafından geliştirilen ölçeğin orijinal formunda elde edilen olumluluk güvenirlik değeri 0.71, olumsuzluk güvenirlik değeri ise 0,74 olarak belirtilmiştir. Aytaç ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen uyarlama çalışması sonunda ise ölçeğin olumluluk güvenirlik değeri 0.81, olumsuzluk güvenirlik değeri ise 0,80 olarak hesaplanmıştır. Türkçeye uyarlama çalışması sonunda elde edilen güvenirlik değerinin yüksek oluşu, yerli ve yabancı literatürde sıklıkla kullanılan ve ebeveyn çocuk ilişkisinin duygusal yönlerini ölçen kapsamı dolayısıyla veri toplama aracı olarak tercih edilmiş, ölçeğin kullanımına ilişkin gerekli izinler alınarak çalışma sürecinde uygulamalar gerçekleştirilmiştir.

2.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Araştırmacılar tarafından salgın sürecinin öğretmen anne-babaların çocuklarıyla olan ilişkilerine yönelik etkilerinin araştırıldığı bu çalışmada nitel veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Formun hazırlanmasına kaynaklık eden araştırma amacı ile birlikte nicel veri toplama sürecinde kullanılan ölçek soruları bu süreçte dikkate alınmıştır. Ölçekte belirtilen sorular ile elde edilen sonuçların nitel bağlamda desteklenmesi adına görüşme sorularının oluşturulması süreci titizlikle yürütülmüş, ölçekte genel ebeveyn-çocuk ilişkisi bağlamında ele alınan soruların görüşmeler esnasında öğretmen anne-baba olmak açısında karşılıklarının olması sağlanmıştır. Oluşturulan form iki alan uzmanı tarafından incelenmiş gerekli görülen düzenlemeler sonucunda elde edilen form ile üç farklı öğretmen anne baba ile bireysel görüşmeler

gerçekleştirilmiştir. Form ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda anlamsal ve içeriksel açıdan doyurucu cevaplar üretmeyen sorular belirlenerek form yeniden düzenlenerek tekrar iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Gerekli görülen düzenlemeler yapıldıktan sonra iki Türkçe öğretmeni tarafından form dil yapısı, yazım kuralları ve anlatımsal açıdan incelenerek görüşme formuna son hali verilmiştir. Hazırlanan görüşme formu; farklı zamanlarda planlanan iki odak grup görüşmesi esnasında kullanılmıştır. Görüşmeler kapsamında öğretmen anne-babaların salgın sürecinde çocuk-ebeveyn ilişkisi bağlamında yaşadıklarının ortaya çıkarılması amacıyla 5 ana soru ve 3 alt soru çerçevesinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında kullanılan sorular şunlardır;

1. Covid 19 pandemi sürecinde öğretmen veli olmak günlük yaşamınızı nasıl etkiliyor? Örnekler vererek anlatır mısınız?
 - Aile yaşamı, gündelik yaşam ve mesleki yaşama etkileri nelerdir?
 - Sorunlarla karşılaştıysanız nasıl başa çıktınız?
2. Covid 19 pandemi sürecinde öğretmen veli olmak nasıl bir duygu? Bizimle paylaşır mısınız?
3. Covid 19 pandemi sürecinde öğretmen veli olarak çocuklarınızın eğitime dair tecrübelerinizi bizimle paylaşır mısınız?
4. Covid 19 pandemi sürecinde öğretmen veli olarak mesleki yaşantınızda edindiğiniz deneyimleri bizimle paylaşır mısınız?
5. Covid 19 pandemi sürecinin devam ediyor olmasının öğretmen veli olarak sizlerde oluşturduğu hisleri nasıl tarif edersiniz?
 - Öğretmen veli olarak kendimibenzetiyorum çünkü..... cümlesini nasıl tamamladınız?

Görüşme formunda yer alan sorular doğrultusunda Covid-19 salgın sürecinde öğretmen anne-baba olmanın Ebeveyn Çocuk ilişkisi bağlamında sonuçlarının neler olduğu ortaya çıkartılmaya çalışılmış ayrıca görüşmelerin sonunda öğretmenlerin "Öğretmen veli olarak kendimi.....benzetiyorum çünkü....." cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Elde edilen cevaplar doğrultusunda metaforlara kaynaklık eden Covid-19 salgın süreci ile öğretmen anne-baba olmak arasındaki bağlantıların açığa çıkarılması ve temellendirilmesi amaçlanmıştır.

3. Verilerin Toplanması:

Türkiye’de salgın nedeniyle eğitim öğretime ara verilmesi ile birlikte çocuğu okul öncesi, ilkök ve ortaokul seviyelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen anne-babalara ulaşılmaya çalışılmış ve İstanbul, İzmir ile Tokat illerinde öğretmenlik yapmakta olan toplam 22 öğretmen anne babaya ulaşılmıştır. Ebeveyn Çocuk ilişkisi Ölçeği ön test uygulaması bu süreçte Google forma aktarılarak dijital yolla öğretmenlerin formu doldurmaları sağlanmıştır.

Covid 19 salgın sürecinin etkilerinin ülkemizde zayıflamaya başlaması, eğitim öğretim süreci adına okulların yeniden tam zamanlı ve yüz yüze olarak faaliyet göstermesinin önünü açmış tedbir kararları kaldırılarak normalleşme sürecinin son aşamasına girilmiştir. Buna bağlı olarak okullar tam zamanlı ve yüz yüze olarak eğitime devam etmiştir. Salgın döneminin ilk zamanlarında ön test uygulaması gerçekleştirilen Ebeveyn Çocuk ilişkisi Ölçeği 22 öğretmene son test olarak uygulanmış ve verilerin analizi sürecine geçilmiştir.

Araştırmanın nitel boyutunda ise ölçek uygulamasına dâhil edilen 22 öğretmen içerisinde 8 öğretmen uygunluk durumlarına göre seçilerek odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri dörder kişi olarak planlanmış ve farklı günlerde iki grup ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler kayıt altına alınmış, elde edilen kayıtlar daha sonra bilgisayar ortamına aktarılarak analiz sürecine geçilmiştir.

4. Verilerin Analizi:

Araştırma süreci nitel ve nicel verilerden olmak üzere iki boyutta karma yöntem ilkeleri doğrultusunda yürütülmüştür. Nicel veri toplama aracı olarak kullanılan Ebeveyn Çocuk ilişkisi Ölçeği ile ön test ve son test olmak üzere uygulanarak elde edilmiş verilerin analizinde SPSS 21.0 yazılımından yararlanılmıştır. Alt ölçek puanlarının normallik sınavında çarpıklık (skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayıları kullanılmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan

önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir. Alt ölçeklerin ön test ve son test puanları normal dağılım gösterdiğinden ön test veya son test puanlarının karşılaştırılmasında eşleştirilmiş t testinden yararlanılmıştır. Analizlerde güven aralığı %95 (anlamlılık düzeyi 0,05 p<0,05) olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın nitel boyutunda ise nitel veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları doğrultusunda 4'er öğretmen dâhil edilerek iki farklı grup ile yapılan odak grup görüşmeleri ise çalışmanın nitel verilerini oluşturmuştur. Gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri doğrultusunda elde edilen verilerin analizi içerik analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi yöntemi ile verilerin açıklanmasına imkân sağlayacak kavram ve ilişkilerin ortaya çıkarılması hedeflenmektedir (Ültay, Akyurt & Ültay, 2021). Verilerin kodlanma sürecine ilişkin önceden belirlenmiş kavramlara göre kod oluşturma ve genel kapsama uygun kodlama seçenekleri bu çalışmanın kapsamı açısından uygun görülmediğinden, odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin içerik analizi sürecinde verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlama seçeneği tercih edilmiştir. Odak grup görüşmelerinde öğretmenlere yöneltilen soruların açılımlı bir şekilde ilerlemesi, cevapların farklı kapsamlar içerisinde bir bütün oluşturacak yapıda bulunması nedeniyle veri odaklı kodlama analizi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonucunda oluşturulan kodlamalar kategorilere ayrılmış ve bulgular araştırma soruları doğrultusunda tablolar halinde sunulmuştur.

Etik Kurul Onayı

Bu araştırma, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 19/12/2021 tarihli 10-20 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

BULGULAR

172

Bu bölümde araştırma sürecinde nicel ve nitel veri toplama araçları ile toplanan verilerin analizleri sonunda elde edilen bulgulara yer verilecektir. Bulgular araştırma sorularına uygun olarak dizayn edilmiştir.

1. Salgın Döneminin Öğretmen Anne Babalar ile Çocukları Üzerinde Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Bağlamında (Olumlu-Olumsuz) Etki Ne Yönde Gerçekleşmiştir?

Çizelge 2'de ebeveyn-çocuk ilişkisi ön test ve son test puanlarına ait betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Çizelge 2. Ebeveyn-çocuk ilişkisi puanlarına ait betimsel istatistikler

Alt Ölçek	Test Zamanı	n	Min.	Maks.	$\bar{X}$	SS	Ç.	B.
Olumlu Ebeveyn-Çocuk ilişkisi	Ön test	22	3,40	4,80	4,33	0,45	-1,00	-0,13
	Son test	22	2,20	4,20	3,27	0,50	0,01	0,15
Olumsuz Ebeveyn-Çocuk ilişkisi	Ön test	22	1,60	3,80	2,57	0,61	0,71	-0,37
	Son test	22	2,80	5,00	4,01	0,52	-0,02	0,46

Ç.: Çarpıklık

B.: Basıklık

Olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi ön test puanının ($4,33 \pm 0,45$), son test puanına ($3,27 \pm 0,50$) göre daha yüksek olduğu görülmekte olup her iki test puanı da normal dağılım gösterdiğinden farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasında eşleştirilmiş t testinden yararlanılmıştır.

Olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi ön test puanının ($2,57 \pm 0,61$), son test puanına ($4,01 \pm 0,52$) göre daha düşük olduğu görülmekte olup her iki test puanı da normal dağılım gösterdiğinden farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasında eşleştirilmiş t testinden yararlanılmıştır.

Çizelge 3'de ebeveyn-çocuk ilişkisi ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasına ait eşleştirilmiş t testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 3. Ebeveyn-çocuk ilişkisi ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması

Alt Ölçek		N	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X}$ Farkı	SS Farkı	SH Farkı	t	p	Cohen's d
Olumlu Ebeveyn-Çocuk İlişkisi	Ön test	22	4,33±0,45	1,06	0,34	0,07	14,36	0,000	6,025
	Son test	22	3,27±0,50						
Olumsuz Ebeveyn-Çocuk İlişkisi	Ön test	22	2,57±0,61	-1,43	0,37	0,08	-18,03	0,000	8,475
	Son test	22	4,01±0,52						

Olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($t=14,36$; $p<0,05$). Covid 19 salgın süreci sonrasında öğretmen anne babalar ile çocukları arasındaki olumlu ilişkide anlamlı düzeyde düşüş gerçekleşmiştir. Covid 19 salgın sürecinin öğretmen anne babalar ile çocukları arasındaki olumlu ilişki üzerindeki etkisinin muazzam etki düzeyinde ($d > 2$) olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle Covid 19 salgın süreci ebeveyn-çocuk arasındaki olumlu ilişkinin [Cohen's d \(1988\)](#) istatistiği referans değerlerine göre muazzam düzeyde düşmesine neden olmuştur.

Olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($t=-18,03$; $p<0,05$). Covid 19 salgın süreci sonrasında öğretmen anne babalar ile çocukları arasındaki olumsuz ilişkide anlamlı düzeyde artış gerçekleşmiştir. Covid 19 salgın sürecinin öğretmen anne babalar ile çocukları arasındaki olumsuz ilişki üzerindeki etkisinin muazzam etki düzeyinde ($d > 2$) olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle Covid 19 salgın süreci ebeveyn-çocuk arasındaki olumsuz ilişkinin [Cohen's d \(1988\)](#) istatistiği referans değerlerine göre muazzam düzeyde artmasına neden olmuştur.

2. Öğretmen Anne-Baba Olmanın Salgın Sürecinde Oluşturduğu Etkiler Nelerdir?

Öğretmen anne-babalarla iki grup halinde gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiş ve elde edilen bulgular çizelge halinde sunularak açıklamalara yer verilmiştir.

Çizelge 4. Salgın sürecinde öğretmen anne-baba olmaya ilişkin bulgular

Tema	Alt Temalar	Kodlamalar	Frekans (f)
Salgın Sürecinde Öğretmen Anne- Baba Olmak	Avantaj	Ders takibi	3
		Etkinlik-aktivite	2
		Ahlak eğitimi	2
	Dezavantaj	Rol Karmaşası	6
		Çatışma	5
		Stres	4
		Bıkkınlık	3
		Mükemmeliyetçilik	2

Katılımcıların salgın sürecinde öğretmen anne baba olmanın etkilerine yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde cevapların avantajlar ve dezavantajlar alt temaları altında kümelendiği belirlenmiştir. Cevaplar incelendiğinde salgın sürecinde öğretmen anne baba olmanın sağladığı avantajlar teması altında ders takibi (3), etkinlik aktivite (2), ahlak eğitimi (2) olmak üzere üç farklı kodlama gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların salgın sürecinde öğretmen anne baba olmanın etkilerine yönelik verdiği cevaplar incelendiğinde ortaya çıkan diğer alt tema dezavantaj alt teması olarak belirlenmiştir. Bu alt temaya ilişkin rol karmaşası (6), çatışma (5), stres (4), bıkkınlık (3), mükemmeliyetçilik (2) kodlamaları olmak üzere toplam dört farklı kodlama için 20 frekans belirlenmiştir.

Katılımcıların çoğunlukla salgın sürecinin ilk döneminde öğretmen anne baba olmanın sağladığı avantajların daha görünür olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir. Bu süreçte çocuklarının ders takiplerini yapma, etkinlik- aktivite zamanlarını düzenleme açısından kendilerini oldukça şanslı gördüklerini ifade ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca bu süreçte çocuklarının olumsuz öğrenmelerine ilişkin ahlak eğitimi konusunda bu süreci faydalı olarak değerlendiren katılımcılar bulunmaktadır. Ancak katılımcılar tarafından salgın sürecinin uzamasının aile içinde eğitim, düzen, etkinlik aktivite gibi konularda

çatışmaların çıkmasına fikir ayrılıklarının yaşanmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Bu sürecin getirdiği belirsizlik ve stresin aile ve çocuk ilişkisine olumsuz yansıdığı, her iki tarafın salgın sürecinin uzaması ile "bıkkınlık" hali gösterdiği verilen cevaplar doğrultusunda analiz edilmiştir. Öğretmen anne babaların bu sürece dair değerlendirdiği konulardan bir tanesi ise mükemmeliyetçilik konusu olmuştur. Salgın sürecinde daha çok vakit geçirerek çocuklarının eğitim durumlarına dair daha çok gözlem yapma şansı elde eden katılımcılar, bu sürecin uzaması ile çocuklarına yönelik mükemmeliyetçi beklentiler içerisinde olduklarını ve bu durumun ilişkilerine olumsuz yansıdığı yorumunda bulunmuşlardır.

3. Salgın Sürecinde Öğretmen Anne-Baba Olmanın Öğretmenlerin Mesleklerine Yönelik Etkileri Neler Olmuştur?

Katılımcıların öğretmen anne baba olmanın salgın sürecinde kendi mesleklerine ilişkin etkilerinin neler olduğuna ilişkin yöneltilen soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde ortaya çıkan kodlamalar ve frekans bilgileri çizelge halinde sunulurken açıklamalara yer verilmiştir.

Çizelge 5. Salgının öğretmen anne-babaların mesleklerine ilişkin etkileri ile ilgili bulgular

Tema	Alt Temalar	Kodlamalar	Frekans (f)
Öğretmenlik Mesleği	Zamanın Kullanımı	Özel hayat	2
		Derslerin planlanması	2
		Eksik öğretim	1
	Aile ve iş	Çocukların bakımı	3
		Temel ihtiyaçlar	2
		Çocukların eğitimi	2
		Aile içi düzensizlik	2
		Aileye yansıyan stres	2
	Meslek olarak öğretmenlik	Mesleki tatmin	4
		Meslekten soğuma	3
		Öğretmeye duyulan inanç	3
		Endişe ve stres	3

Katılımcıların salgın sürecinde öğretmen anne-baba olmanın mesleklerine ilişkin etkilerinin neler olduğunun belirlenmesine yönelik sorulan soruya verilen cevaplar incelendiğinde cevapların "öğretmenlik mesleği" temasıyla üç farklı alt tema altında toplandığı belirlenmiştir. Bunlar "zamanın kullanılması, aile ve iş, meslek olarak öğretmenlik" alt temaları olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin salgın sürecinde hem öğretmen anne-baba hem de öğretmen olmanın getirdiği en büyük sıkıntının aile ve iş arasındaki dengenin kurulamamasından kaynaklanan sorunlar olduğuna değindikleri görülmüştür. Özellikle online olarak mesleki gerekliliklerini yerine getirmeye çalıştıkları salgın döneminde çocukların bakımı ve eğitimi konularında büyük sorunlar yaşadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Ders saatlerinin düzensizliği aynı zamanda çocukların ders takibinin yapılması sorumluluğu ile birlikte kendi mesleklerine ilişkin görevlerinde zorlandıkları, ailelerini ihmal etmek zorunda kaldıkları ve tüm bu yaşananların ortaya çıkardığı stresin ise mesleklerine ilişkin tutumlarına olumsuz yansıdığını belirttikleri görülmüştür.

Salgın sürecinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına genel olarak olumsuz etkileri olduğunu ifade eden katılımcıların ayrıca bu süreçte mesleki tatminden çok uzak bir dönem geçirdiklerini ifade ettikleri görülmüştür. Bazı öğretmen anne-babaların bu süreçte öğretmenlik mesleğinden soğuduklarını ifade etmeleri ise dikkat çekici bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Bu durumunu temel sebebinin ise öğrencilerin süreç boyunca derse ilgisizlikleri, geri dönüt alamama, tek başına ekran başında ders yapıyor hissiyatı, öğretimin karşılığını görememe gibi sebeplerle açıklandığı görülmüştür. Öğretmenlerin bu süreçte öğretmeye duydukları inancın azaldığını ifade etmeleri ise dikkat çekici diğer bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin salgın sürecinde hayatlarında endişe ve stres yükünün arttığını, öğrencilere nitelikli öğretimin yapılması ile ilgili sorumluluk hissinin oldukça stres verici olduğunu söylemeleri, bilgisayar başında bu sürecin takibinin çok zor olduğunu belirtmeleri, öğretim sürecinde sadece bilgi aktarımının yeterli olamayacağı ve bu süreçte duygu paylaşımının çok önemli olduğunu belirtmeleri ise diğer bulgular olarak kaydedilmiştir.

4. Salgın dönemi sonunda öğretmenlerin "öğretmen anne- baba" olmaya ilişkin ürettikleri metaforlar nelerdir?

Katılımcılara salgın sürecinde yaşadıkları, bu süreçte öğretmen anne-baba olarak öğretmenlik mesleğini ve ebeveynlik sorumluluklarını sürdürmenin zorluklarını düşündüklerinde bu süreci bir metafor ya da benzetme ile ifade etmeleri istendiğinde verilen cevaplar Çizelge 6'da gösterilmiş ve açıklamalara yer verilmiştir.

Çizelge 6. Sürece ilişkin öğretmenlerin ürettikleri metaforlar

Tema	Kodlamalar	Frekans(f)
Salgın Sürecinde Öğretmen Anne-Baba Olarak Öğretmenlik	Programlanmış Robot	6
	Çalar saat	5
	Hipodrom koşucusu at	5
	Süpermen-süper öğretmen	3
	Sahnesi yıkılmış bir tiyatro oyuncusu	1
	Mum	1
	Su	1

Salgın sürecinde öğretmen anne- baba olmaya ilişkin katılımcı öğretmenlerin ürettikleri metaforlar incelendiğinde bu süreçte öğretmenlerin robot ya da programlanmış robot cevabını verdikleri sıklıkla (6) görülmüştür. Buna ilişkin açıklamalar incelendiğinde ise öğretmenlerin bu süreci duygusuz ve sadece görevlerin yerine getirildiği bir dönem olarak gördükleri için böyle düşündükleri görülmüştür. Sıklıkla karşılaşılan diğer metafor olarak ise "saat, çalar saat (5)" metaforunun olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin bu süreçte hayatlarının hiçbir döneminde saate bakmadıkları kadar saat kontrollü yaşadıklarını belirttikleri, ders saatleri ve dışarı çıkma kısıtlaması yüzünden sürekli saati kontrol etme ihtiyacı hissettiklerini söyledikleri görülmüştür. Ayrıca süreç boyunca bir süre sonra her günün birbirine benzemesi ve bu mücadelenin hiç bitmeyecek gibi hissetmelerinden dolayı süreçte kendilerini "yarış atı, hipodrom koşucusu at (5)" olarak metaforlayan katılımcı cevapları olduğu belirlenmiştir. Salgın süreci boyunca her işe koşmak zorunda oldukları için bu süreçte kendilerini "Süpermen-süper öğretmen (3)" olarak metaforlayan, sahnesi yıkıldığı ya da kapandığı için oyunlarını nerede sergileyeceğini bilemeyen bir "tiyatro oyuncusu (1)", kendisi her geçen gün eriyerek yok olsa da etrafı aydınlatmaya devam eden "mum (1)", salgın süreci boyunca alınan her karara uyarak her şartın ve koşulun gereğini yerine getirdiği için girdiği her kabın şeklini alan "su (1)" metaforları ise diğer cevaplar olarak belirlenmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Covid-19 salgın döneminin öğretmen anne-babalar üzerinde oluşturduğu etkinin farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Eğitim öğretim süreçlerinin işleyişinden sorumlu olan öğretmenler bu sürecin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu süreçte öğretmenlerin, özellikle öğretmen anne-babaların salgın sürecinin etkilerini çok yoğun hissettiklerini ifade etmeleri, sürecin aile hayatlarına, çocukları ile ilişkilerine ve mesleki yaşantılarına dair farklı türde etkilerinin olduğuna dair ifadeleri bu çalışmanın ortaya çıkış motivasyonunu oluşturmuştur. Bu kapsamda salgın sürecinin öğretmen anne-babaların çocukları ile ilişkisine etkileri, öğretmen anne-baba olmanın bu süreçte beraberinde getirdiği olumlu-olumsuz durumlar, salgın sürecinin öğretmenlerin mesleki duruşlarına yönelik etkileri araştırılmış, ayrıca salgın sürecinde öğretmen anne-babaların kendilerine ilişkin metaforları ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada farklı veri toplama araçları ile elde edilen verilerin analizleri sonucu ulaşılan bulgulara bakıldığında salgın sürecinin öğretmen anne-babaların çocuklarıyla olan ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Aynı zamanda veri toplama aracı olarak kullanılan Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeğinin diğer boyutu olarak olumsuz ilişki kısmında ise yüksek düzeyde artış olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda salgın sürecinin öğretmen anne-babaların çocukları ile ilişkilerine olumsuz yönde etki ettiği, sürecin ebeveyn çocuk ilişkisi bağlamında olumsuz sonuçları doğurduğu belirlenmiştir. Araştırmanın nicel boyutunda Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeğinin uygulanması ile elde edilen verilerin çözümlemesi ile iki önemli sonuç çıkmıştır. Birincisi Covid-19 pandemi süreci sonrasında öğretmen anne babalar ile çocukları arasındaki olumlu ilişkide anlamlı düzeyde düşüş gerçekleştiği görülmüştür. İkincisi ise Covid-

19 pandemi süreci sonrasında öğretmen anne babalar ile çocukları arasındaki olumsuz ilişkide anlamlı düzeyde artış olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ışığında pandeminin öğretmen anne babalar ile onların çocukları arasındaki ilişkileri olumsuz etkilediği görülmektedir. [Mamun, Chandrima ve Griffiths \(2020\)](#) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Covid-19 pandemisinin Bangladeş'te yaşayan ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. [May ve Hoerl \(2022\)](#) tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılarak Covid-19 pandemisinin Almanya'daki ebeveynler ile çocukları arasındaki ilişkileri olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Türkiye, Almanya ve Bangladeşte benzer sonuçlara ulaşıldığı ifade edilebilir. [Demir ve Özdaş \(2020\)](#) yapmış oldukları çalışmada bu araştırmanın bulgularına benzer sonuçlara ulaşmışlardır. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) (2020) tarafından hazırlanmış olan raporda Covid-19 pandemisinin dünyanın her yerinde ebeveyn ve çocuk ilişkisini olumsuz yönde etkilediği dile getirilmiştir. Ayrıca pandemi sürecinin ebeveyn çocuk ilişkisi üzerindeki olumsuz etkilerini önlemeye yönelik çalışmaların da dünya genelinde yetersiz kaldığı vurgulanmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda ise öğretmen anne-babalar ile gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri esnasında katılımcılar, salgın sürecinin ilk zamanlarında bu süreci çocukları ile ilişkileri adına bir fırsat olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Fakat salgın sürecinin uzamasından dolayı bu görüşlerinin değiştiğini, sürecin uzamasının olumsuz etkilerin ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca salgın sürecinde online olarak devam ettirmek zorunda oldukları mesleki sorumlulukların aile düzenine zamanla zarar verdiği, aile içerisinde çocukların ebeveynlerine dair rol karmaşası yaşadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeği ile elde edilen verilerin odak grup görüşmesi kapsamında katılımcı ifadeleri ile örtüştüğü söylenebilir. Diğer bir ifadeyle araştırmanın nicel ve nitel boyutlarındaki bulguların bu bağlamda birbirini desteklediği belirtilebilir. [Huck ve Zhang \(2021\)](#) pandemi sürecinin uzamasının aile içi iletişime olumsuz etkide bulunduğunu dile getirmiştir. Ayrıca aile içerisinde rol karmaşasının yaşanmasına neden olduğunu belirtmiştir. [Sağlık ve Ecer \(2022\)](#) tarafından salgın sürecinin ebeveyn çocuk ilişkisine etkisinin araştırıldığı çalışmada da benzer şekilde salgın sürecinde ebeveynler ve çocukları arasında sürekli tartışmaların yaşanmasının ebeveyn çocuk ilişkisine olumsuz yönde etki etmesine neden olduğu ifade edilmiştir. [İldeniz \(2021\)](#) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise pandemi sürecinin annelerin ebeveynlik stresleri, aile dayanıklılıkları ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki 305 anne ile yürütülen bir çalışma ile kapsamlı şekilde araştırılmış ve pandemi sürecinin anneler üzerinde oluşturduğu ebeveynlik stresinin otoriter ebeveyn tutumlarına etki ettiği ve bu durumun ebeveyn çocuk ilişkisine olumsuz yansıdığı ifade edilmiştir. [Özyürek ve Çetinkaya \(2021\)](#) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise Covid-19 salgın sürecinin aile-ebeveyn-çocuk ilişkisi açısından etkileri araştırılmış, sürecin olumsuz etkileri olduğu değerlendirilmiştir. Ancak diğer yandan sürecin olumlu yönleri de ifade edilmiştir. [Arslan- Dikme ve Gültekin \(2021\)](#) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise pandemi sürecinin evden çalışan ebeveynlerin çocukları ile ilişkilerine yönelik etkileri araştırılmış ve bu sürecin oldukça sıkıntı verici olarak değerlendirildiği, sürecin ebeveynlerde korku, kaygı, endişe, çaresizlik ve öfke gibi olumsuz duygulara neden olduğu ifade edilmiştir. Yaşanan bu duyguların ebeveynlerin çocukları ile ilişkilerine olumsuz yansıdığı değerlendirilmiştir. Ayrıca bu süreçte aile içi rollerde değişimler yaşandığı ifade edilmiştir. Özetle, salgın sürecinde öğretmen anne baba olmanın az da olsa olsa avantaj sağladığı, ancak neden olduğu dezavantajların çok daha fazla olduğu görülmüştür. Salgın sürecinde öğretmen anne baba olmanın sağladığı avantajların ders takibi, etkinlik aktivite ve ahlak eğitimi şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Salgın sürecinde öğretmen anne baba olmanın ise rol karmaşası, çatışma, stres, bıkkınlık ve mükemmeliyetçilik gibi dezavantajlara neden olduğu saptanmıştır. [Fazzi ve Galli \(2020\)](#) tarafından yapılmış olan çalışmada Covid-19 pandemisinin Fransa'daki öğretmenlerin aile yaşamını olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır. [Fazzi ve Galli \(2020\)](#) tarafından yapılan çalışmanın bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Ayrıca [Stone-Johnson ve Weiner \(2020\)](#) tarafından yapılmış olan çalışmada bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte Covid-19 pandemisinin öğretmenlerin mesleki ve aile yaşamlarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Salgın sürecinin öğretmen anne-babaların mesleklerine ilişkin etkilerine yönelik bulgular incelendiğinde ise öğretmen anne-babaların ifadelerinin sıklıkla sürecin olumsuz etkileri üzerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bu süreçte hem anne-baba rolü hem de mesleki sorumlulukları gereği öğretmenlik rolünün getirdiği iş ve işlemlerin birbirine karıştığını ifade etmeleri, sürekli saat

hesaplamaları yaparak günü planlamak zorunda kalmaları ve aynı zamanda çocukların derslerinin takibinin yapılması ile ilgili sorumlulukların mesleklerine ilişkin sıkıntılı bir dönem geçirmelerine neden olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Bu süreçte öğretmenlik mesleğine ilişkin mesleki tatminden çok uzak bir dönem geçirdiklerini ifade etmeleri aynı zamanda ekran karşısında öğrencilerden çoğu zaman nitelikli cevaplar alamamanın ise motivasyonlarını olumsuz etkilediğini söyledikleri belirlenmiştir. [Han, Demirbilek ve Demirtaş \(2021\)](#) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin salgın sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin araştırıldığı çalışmada benzer şekilde derslerin verimsiz geçtiği sonucuna ulaşılmış ve bu durumun öğretmenlerin mesleki tatminlerine-motivasyonlarına olumsuz etki ettiği ifade edilmiştir. [Kaymaz \(2021\)](#) tarafından yapılan çalışmada ise uzaktan eğitim sürecinin değişen iş yükü ve etkileri ile ilgili öğretmen görüşleri belirlenmeye çalışılmış ve öğretmen görüşlerinin sınırsız mesai, iletişim yoğunluğu, iş hayatı ve özel hayata ilişkin olumsuz etkiler, aşırı iş yükü gibi ifadelerle kodlandığı belirlenmiştir. Literatürde konuya ilişkin farklı değişkenler etrafında yapılan çalışmalar incelendiğinde sonuçların benzer şekilde öğretmenlerin bu süreçte mesleki algılarına ve tutumlarına ilişkin olumsuz yönde etkilendikleri söylenebilir. [Kim ve Asbury \(2020\)](#) yapmış oldukları araştırmada Covid-19 pandemisinin İngiltere'deki öğretmenlerin mesleki yaşamlarını olumsuz etkilediği sonucuna varmışlardır. [Rauscher \(2020\)](#) çalışmasında Covid-19 pandemisinin İngiltere'deki öğretmenlerin mesleki yaşamlarını olumsuz etkilediği sonucuna varmıştır. Hash (2021) ise pandemi sürecinin anne-babaların mesleklerini olumsuz etkilediğini dile getirmiştir. Özellikle öğretmenlerin bu süreçte mesleklerini icra etmekte oldukça zorlandıklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Wang (2020) da çalışmasında bu araştırmanın sonuçlarını destekleyecek nitelikteki bulgulara ulaşmıştır.

Araştırma sonuçları ve literatürde yapılan benzer çalışmalar ile gerçekleştirilen tartışma sonucunda; Covid-19 salgın sürecinin öğretmen anne-babaların çocukları ile ilişkilerine olumsuz yönde etki ettiği, mesleki duruşlarına ilişkin olumsuz sonuçlar doğurduğu görülmüştür. Bu sürecin diğer ebeveynlerden farklı olarak ebeveyn-çocuk ilişkisi bağlamında olumsuz etkilerinin öğretmen anne-babalar üzerinde daha yoğun hissedildiği söylenebilir. Bu duruma sebep olarak ise aile içi rol karmaşası, öğretmenlik mesleğinin getirdiği çocuklarının derslerine ilişkin ekstra bir takip ve durumu kontrol altında tutma isteği, online ders saatlerinin aile düzenini aksatması gibi sebepler gösterilebilir. Ayrıca konuyla ilgili olarak farklı ülkelerden yapılmış olan bilimsel çalışmalar incelendiğinde çoğu ülkede benzer durumların yaşandığı görülmüştür. Çalışma bulguları ve sonuçları doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

- Covid-19 pandemi sürecinin etkileri günümüzde azalmış olsa da böyle bir krizin ileride yaşanmayacağını garanti yoktur. Bu nedenle bu tür olaylara daima hazırlıklı olunması gerekmektedir. Bu araştırmada Covid-19 pandemi sürecinin öğretmen anne-babalarla onların çocukları arasındaki ilişkileri olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır. Ebeveynlerin ve çocukların bu gibi kriz durumlarında daha bilinçli hareket edebilmeleri, daha dirençli olabilmeleri ve daha sağlıklı iletişim kurabilmeleri için her yaşa uygun seminerlerin verilmesi ve toplumun bu konuda hazırlıklı olması için gerekli çalışmaların yapılması önerilebilir.
- Çalışmada Covid-19 pandemisinin öğretmenlerin aile yaşantılarını ve mesleki yaşamlarını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin mesleki yaşamları dışında aile içi ilişkileri dikkate alınarak aşırı iş yükü ve zaman kısıtsız mesai gibi durumların ortaya çıkmaması adına gerekli önlemler alınabilir ve yasal mevzuat bu bağlamda düzenlenebilir.
- Öğretmen anne-babalar bu araştırmada uzaktan eğitim sürecinde bir takım teknik sorunların yaşandığını ve öğrencilerin teknolojik araç gereçlere ve internete tam olarak erişemediğini ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitim sürecinin daha nitelikli bir şekilde yürütülebilmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi adına geliştirme çalışmaları yürütülebilir.
- Araştırmada öğretmen anne-babaların Covid-19 pandemi sürecinde psikolojik olarak olumsuz etkilendikleri anlaşılmıştır. Bu tarz süreçlerin sadece toplumsal yaşamın işleyişine dair teknik bir aksaklık gibi değerlendirilmeyerek gerekli psikososyal destek önlem planlarının alınması ve özellikle kriz dönemlerinde bireylere bu yönde süreklilik arz eden desteklerin sağlanması önerilebilir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Arslan, Y. & Şumuer, E. (2020). Covid-19 döneminde sanal sınıflarda öğretmenlerin karşılaştıkları sınıf yönetimi sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 201-230. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.791453>
- Arslan, K., Görgülü Arı, A. & Hayır Kanat, M. (2021). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 192-206. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-09-57-03>
- Arslan Dikme, Ş. & Gültekin, B. K. (2021). Covid19 pandemi sürecinivedençalışanebeveynler ve çocuklarına etkileri. *Education & Youth Research*, 1(1), 31-48.
- Aydın Çakır, A. & Türkeş, S. (2021). Bilimsel çalışmalarda karma yöntem nasıl kullanılır? Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 42(1), 1-15. <https://doi.org/10.30794/pausbed.802568>
- Aytaç, B., Çen, S. & Yüceol, G. P. (2018). Ebeveyn-çocuk ilişkisi ölçeğinin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 25(3), 209-221.
- Bayrak, M., Aydemir, M. & Karaman, S. (2017). Uzaktan eğitim öğrencilerinin öğrenme stilleri ve doyum düzeylerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46(1), 231-263. <https://doi.org/10.14812/cuefd.310022>
- Bozkurt, A. & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to coronavirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-6.
- Ceylan, Ö. Ö. (2022). Covid-19 distance education process from different perspectives: being a school stakeholder during the pandemic. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 14(1), 326-349.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Routledge.
- Degges White, S. (2020). *Zoom fatigue: Don't let video meetings zap your energy. Some 'cheats' to help you beat zoom fatigue before it beats you*. Psychology today.
- Demir, F. & Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 273-292. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.775620>
- Eken, Ö., Tosun, N. & Tuzcu Eken, D. (2020). Covid-19 salgını ile acil ve zorunlu uzaktan eğitime geçiş: genel bir değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 113-128. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.780722>
- Fazzi, E. & Galli, J. (2020). New clinical needs and strategies for care in children with neurodisability during Covid-19. *Dev Med Child Neurol*, 62(7), 879-880. <https://doi.org/10.1111/dmcn.14557>
- Gören, S. Ç., Gök, F. S., Yalçın, M. T., Göregen, F. & Çalışkan, M. (2020). Küresel salgın sürecinde uzaktan eğitimin değerlendirilmesi: Ankara örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 69-94. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787145>
- Han F., Demirbilek, N. & Demirtaş, H. (2021). Okul yöneticisi ve öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) salgını sürecinde yürütülen uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(3), 1168-1193. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.819946>
- Hash, P. M. (2021). Remote learning in school bands during the COVID-19 shutdown. *Journal of Research in Music Education*, 68(4), 381-397. <https://doi.org/10.1177/0022429420967008>
- Hetherington, E. M. & Clingempeel, W. G. (1992). I. Coping with marital transitions: A family systems perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 57, 1-207. <https://doi.org/10.2307/1166050>
- Huck, C. & Zhang, J. (2021). Effects of the COVID-19 pandemic on K-12 education: A systematic literature review. *Educational Research and Development Journal* 24(1), 53-84.
- İldeniz, B. S. (2021). *Koronavirüs pandemisinde annelerin ebeveynlik stresleri, aile dayanıklılıkları ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiler*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Maltepe Üniversitesi.
- Kavuk, E. & Demirtaş, H. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan öğretimde yaşadığı zorluklar. *E-Uluslararası Pedagogji Dergisi (e-upad)*, 1(1), 55-73. <https://trdoi.org/10.27579808/e-ijpa.20>
- Kaymaz, A. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde değişen iş yükü ve etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1), 71-85.
- Kim, L. E. & Asbury, K. (2020). Like a rug had been pulled from under you: The impact of Covid-19 on teachers in England during the first six weeks of the UK lockdown. *Br J Educ Psychol*, 90(4):1062-1083. <https://doi.org/10.1111/bjep.12381>
- Kurnaz, A., Kaynar, H. Şentürk Barışık, C. & Doğrukök, B. (2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 293-322. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787959>
- Mamun, M. A., Chandrima, R. M. & Griffiths, M. D. (2020). *Mother and son suicide pact due to Covid-19-related online learning issues in Bangladesh: An unusual case report*. International Journal of Mental Health and

Addiction.

- May, I. & Hoerl, L. (2022). The impact of distance learning on parental stress during the second Covid-19 lockdown in Germany. *The Family Journal*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/10664807221131011>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2020). *Bakan Selçuk, koronavirüs'e karşı eğitim alanında alınan tedbirleri açıkladı*. Ankara: MEB
- Nikiforuk, A. (2018) *Mahşerin dördüncü atlısı: Salgın ve bulaşıcı hastalıklar tarihi*. (S. Erkanlı, Çev.). İletişim Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1991).
- OECD. (2020). *The impact of covid-19 on education*. France: Paris.
- Özdoğan, A. Ç. & Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.788118>
- Özdoğru, M. (2021). Covid-19 sürecinde değişen veli rolleri. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 7(1), 35-50.
- Özyürek, A. & Çetinkaya, A. (2021). Covid-19 pandemi döneminde aile ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin incelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 96-106.
- Parıldar, H. (2020). Tarihte bulaşıcı hastalık salgınları. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*, 30(Ek sayı), 19-26.
- Rauscher, E. (2020). Lower state Covid-19 deaths and cases with earlier school closure in the US. *MedRxiv*. <https://doi.org/10.1101/2020.05.09.20096594>
- Sağlık, C. & Ecer, H. (2022). Covid-19 pandemi sürecinin ebeveyn-çocuk ilişkisine etkisi. *İctimaiyat*, 6(2), 463-481. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1014965>
- Stone-Johnson, C., & Weiner, J. M. (2020). Principal professionalism in the time of COVID-19. *Journal of Professional Capital and Community*, 5(3/4). 367-374. <https://10.1108/JPC-05-2020-0020>
- Şenol, F. B. & Can Yaşar, M. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmen ve ebeveyn gözünden "özel eğitim". *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 439-458. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787808>
- Şimşek, S. & Toprakçı, E. (2023). Milli eğitim müdürlerinin uzaktan yönetimde karşılaştıkları sorunlar. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 7(1), 53-66.
- Toprakçı, E. (2017). *Sınıf yönetimi*. Pegem Akademi.
- Toprakçı, M.S., Hepsöğütü, Z. B. & Toprakçı, E. (2021) The perceptions of students related to the sources of problems in distance education during the covid-19 epidemic (example of İzmir Anatolian High School. *International Journal of Pedagogogy (e-ijpa)*, 1(2), 41-61. <https://trdoi.org/10.27579808/e-ijpa.4>
- Toprakçı, E. ve Hepsöğütü, Z. B. (2022). Anadolu lisesi öğretmenlerinin uzaktan öğretime ilişkin sorun kaynağı algıları. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)/ International Journal of Leadership Training (IJOLT)*, 6(2), 1-14. TrDoi: <https://trdoi.org/10.26023458/uled.1166943> Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2615800>
- Türk Dil Kurumu (2021), *Güncel Türkçe sözlük*. TDK.
- UNESCO. (2020). *School closures caused by coronavirus (COVID-19)*. UNESCO
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Nobel Yayıncılık.
- Ünal, M. & Bulunuz, N. (2020). Covid-19 salgını dönemi uzaktan eğitim çalışmaları ve sonraki süreçle ilgili fen bilimleri öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 343-369. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.775521>
- Ültay, E., Akyurt, H. & Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *İbad Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 188-201. <https://doi.org/10.21733/ibad.871703>
- Wang, K. Y. (2020). Information behavior of parents during COVID-19 in relation to their young school-age children's education. *The Serials Librarian*, 79(1-2), 62-77. <https://doi.org/10.1080/0361526X.2020.1806179>
- Wiederhold, B. K. (2020). Connecting through technology during the coronavirus disease 2019 pandemic: avoiding "zoom fatigue". *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking*, 23(7), 437-438. <https://doi.org/10.1089/cyber.2020.29188.bkw>
- Yavuz, B., & Toprakçı, E. (2021). Covid-19 pandemisi sebebiyle okulların uzaktan öğretim yapması ile ilgili internet forumlarında paylaşılan görüşler. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi / Karaelmas Journal of Educational Sciences* 9 (2021) 120-139. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1699013>
- Yılmaz, E., Güner, B., Mutlu, H. & Arın Yılmaz, D. (2020). Farklı öğrenim kademelerindeki öğrencilere verilen uzaktan eğitim hizmetinin veli görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 477-503. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.777353>